

Hur står det till med

Kampen mot Somozadiktaturen, revolutionen och motståndet mot USA:s aggression hade inte varit möjligt utan en massmobilisering för en social förändring. I solidaritet med denna folk rörelse bildades VFSN.

Hur ser det ut i dag, 26 år efter revolutionen i Nicaragua? Hur är tillståndet i de organisationer som är frukten av massrörelsen?

I samband med revolutionsdagen den 19 juli i år kom ett par artiklar av William Grigsby som jag här, utan bokstavstroget, ska försöka sammanfatta. De ställer frågor om folk rörelse och (uteblivna) framgångar. Saknas politisk medvetenhet, ledarskap eller framtidstro? I vilken utsträckning kan ansvaret för tillbakagången läggas på sandinistiska politiker och deras agerande inom den parlamentariska demokratin? Har biståndet varit negativt?

Detta är viktiga frågor också för VFSN som enligt stadgarna ska verka till försvar av revolutionens landvinningar och stödja folklig organisering.

Många förundras över att så pass få är med och bekämpar ett socialt system som behandlar dem så illa, bestjäl dem på arbete, inkomster och nationella tillgångar. Ett system som tar ifrån dem rätten till utbildning och hälsovård.

Sedan sexton år har regeringarna lydigt efterlevt de nyliberala recepten från de finansorgan som administrerar utlandsskulden. Resultatet

är att tre fjärdedelar av befolkningen tvingas överleva på två dollar eller mindre per dag. Arbetslösheten ligger på fyrtio procent och det fattas en halv miljon bostäder. Kampen för överlevnad har tvingat en och en halv miljon nicaraguaner att emigrera.

Statens tillgångar, jordbruks och industri-företag, järnvägar, el- och telebolag, har sålts ut billigt och regeringspolitiker som har varit mycket eller skandalöst korruperade har bara blivit rikare. President Enrique Bolaños anklagas för att ha bedrivit sin valkampanj med stulna medel. Han har som främsta mål att med ränta lösa in de skulder som staten har till inhemska bankirer sedan fem banker gick omkull för fem år sedan efter bedrägliga turer som fyllde fickorna på bankägare och liberala regeringspolitiker. För miserabla löner exploaterar utländska bolag regnskogar, gruvor och fiskevatten. Regeringsfunktionärer och högre tjänstemän har fantasilöner och de rika betalar inte skatt.

I flera latinamerikanska länder har uppretade demonstranter på senare tid avsatt korruperade presidenter, men i Nicaragua har de fått fortsätta sin mandattid under ett relativt lugn.

I jämförelse med övriga länder i Centralamerika är den politiska medvetenheten hos de vuxna generationerna hög. Många formades i 1980-talets skola och sandinistiska massrörelse. Alfabetisering, hälsokampanjer och folkbildning vid formuleringen av den nya konstitutionen gjorde många medvetna om sina politiska och sociala rättigheter. Hos de unga, som formades i 1990-talets bristfälliga utbildningssystem,

dominerar däremot apati, individualism och misstro. En stor grupp bland de allra äldsta, oftast på landsbygden, är djupt konservativa och hatiska mot sandinismen som får bära skulden för att de fick lida ont under USA:s ekonomiska blockad och kriget under 1980-talet.

Massorganisationer svagare

Enligt officiella siffror samlade de till FSLN anslutna kvinno-, barn-, ungdoms-, student-, boende- och fackliga organisationerna under sina bästa år en miljon deltagare. De flesta organisationerna blev under 1990-talet formellt oberoende av partiet. De har med några undantag förlorat i styrka och mobiliseringsförmåga. Orsakerna kan sökas i partiets interna maktkamp och ideologiska motsättningar mellan "förnyare" och "ortodoxa", den misslyckade generalstrejken 1997 och framför allt i pakten mellan Daniel Ortega och Arnoldo Alemán.

Organisationerna lyckades inte frigöra sig från den gamla strukturen, ledningarna hade också positioner inom partiet och kom att verka i samklang med partiledningens politiska intressen.

Under de år som Alemán var borgmästare i Managua skapades flera motorganisationer på det fackliga området. Boendeorganisationen JCOP lyckades, i konkurrens med sandinistinfluerade MCN, tack vare större ekonomiska tillgångar få ett relativt stort inflytande.

Privatiserad utveckling

Ett markant fenomen inom organisationsvärlden under dessa sexton år av kapitalistiskt återtag är den flora av enskilda organisationer som har vuxit fram. De flesta har bildats av militanta sandinister och många av dem har varit regeringsfunktionärer. Ofta är organisationerna uppbyggda som stiftelser styrda av några få personer och inte som öppna föreningar där medlemmar tar de grundläggande besluten. Vid de interna partistriderna 1994 bröt majoriteten av dem med till FSLN och anslöt sig till "förnyarna" inom MRS. I dag har de ofta brutit sina band med partipolitiken och i vissa fall har de förvandlats till organ med verksamhet som på fältet sammanfaller med regeringens och de internationella biståndsorganens.

Dessa organisationer underlättar säkert livet för många genom att ta över där staten inte tillgodoser medborgarnas behov på det sociala området: hälsovård, utbildning och bostäder.

Demonstration mot CAFTA. Men parlamentet har nu antagit avtalet.

FOTO: JON BERGÉ

folkrörelsen?

Men därigenom blir de en buffert som fångar upp missnöjet med regeringarna. Utbildade och politiskt erfarna människor, som skulle kunna göra stora insatser i en social och politisk kamp, sitter nu som tjänstemän med dolarlöner och administrerar en verksamhet på biståndsgivarnas direktiv. Det är vanligt att man utger sig för att representera befolkningen (målgruppen) utan att denna tillfrågas när administratörerna intar en politisk ståndpunkt eller andra beslut. Även om deras verksamhet kan avhjälpa omedelbara behov har priset på mellan och lång sikt blivit högt. De politiska sambanden med sociala behov och rättigheter fördunklas. Det blir många gånger enklare att söka hjälp från en organisation än att ta de umbäranden och risker som är förknippade med att konfrontera myndigheterna på gator och torg. Man har skapat en tiggarkultur i stället för en kampkultur. I en utmärkt analys skriver Gabriel Pons:

Att bota cancer har organisationerna inte resurser till. Vad de kan erbjuda är aspirin. Problemet blir att övertyga den sjuke om att cancer kan botas med aspirin. Det är vad de rika länderna med dyr cancervård vill kosta på oss. Organisationerna framställer sig som om deras verksamhet vore den bästa tänkbara: ekologisk, hållbar och brukarstyrd. Detta är något som makthavarna gillar eftersom de slipper ta priset för en verklig behandling: jordbruksskydd, arbetsmarknadsåtgärder, reglering och subvention av priser. Sådant som i nordliga länder vanligtvis belastar statsbudgeten. Vi kan inte skuldbelägga organisationerna, de vill avhjälpa omedelbar nöd och staten är inte närvarande, befolkningen kanske kan ha bristande kampvilja och vara politiskt vilse. Men statens flykt underlättas av välmående organisationer som vill 'bekämpa fattigdomen'. Även om de inte har varit medvetna om det måste de inse och ta sitt ansvar för att ideologiskt ha underlättat för nyliberalismen. Det grundläggande begrepp som genomsyrar kampen mot fattigdomen är: 'Den fattige är själv kapabel och ansvarig för att ta sig ur fattigdomen.' Detta gör det möjligt för staten att förneka den fattiges verkliga problem och nedmontera skyddsåtgärder och kreditgarantier för jordbruk och industri.

Men å andra sidan har professionella organisationer fått oss att förstå de verkliga följderna av den svårtolkade texten i ALCA, CAFTA och Plan Puebla Panama. Förmodligen skulle inte heller abortfrågan, sexuella och reproduktiva

rättigheter eller ens de mänskliga rättigheterna haft samma genomlysning i Nicaragua utan dessa organisationer.

Det är också sant att flera folkliga medlemsorganisationer inte kan finansiera sin verksamhet med medlemsavgifter utan är beroende av internationella bidrag och projekt för att kunna avlöna sina funktionärer. En förhastad slutsats vore därför att organisationsstrukturen alltid skulle vara förknippad med en positiv eller negativ roll i den sociala kampen. Initiativ och engagemang från ledningen har kanske större betydelse. Ett exempel på detta är Nätverket för konsumentförsvar, *Red Nacional de Defensa del Consumidor*, som fått en allt viktigare roll som folkbildande organ och som har en växande förmåga att mobilisera till sociala protestaktioner.

De mest betydelsefulla av de fackliga organisationerna är hälsovårdsfacket FETSALUD och lärarfacket ANDEN.

Rörelsens tryck är svagt

Var och en agerar och protesterar för sig. De organisationer som vill verka för en social förändring har inte förstått solidaritetstankens grundläggande begrepp om att enhet ger styrka. Samordning saknas också med de boendeorganisationer, exempelvis MCN som på landsbygden och i städerna ofta arbetar nära kommunförvaltningarna och försöker lösa de mest omedelbara problemen för hälsa och överlevnad.

Avstånden till partipolitiken växer, ännu svårare är det att få statsapparaten att lyssna till den fattiga majoriteten. Bristen på tryck från gräsrotterna ökar demokratiunderskottet och beslut om grundlagsreformen och CAFTA riskerar att avgöras i kohandel mellan partiledarna i stället för att grundas på en analys av befolkningens behov och intressen.

Främlingskapet inför partipolitiken och föraktet för politikerna förstärks genom bristen på öppenhet. Detta förvärras ytterligare genom att majoritetspartiernas ledare agerar som om röstsiffrorna givit dem mandat att göra precis som de vill. Osökt frågar man sig om inte politikerna själva vill undvika folkligt inflytande? De vet självfallet att ett medvetet och organiserat folk skulle bli ett hot mot de privilegier som politiker tillskansat sig.

Sociologen och ideologen Orlando Nuñez, Ortegaanhängare, skriver att:

”De allt fattigare sätter ofta sitt hopp om social förändring till FSLN.” FOTO: VFSN-ARKIV

Avpolitiseringsen är självmord, partierna och de sociala rörelserna måste angripa politiken på ett nytt sätt. Politisk verksamhet måste ha konkret grund i sociala och ekonomiska frågor och demokratin blir inte fullständig om den inte också omfattar ekonomin. Arbetarklassen måste ta över ekonomin och marknaden.

[...] den kapitalistiska marknadsoffensiven och de nya globala maktförhållandena har utgröpt FSLN:s politiska identitet [...] arbetslöshet och desintegrering har minskat anställningarna med 20 procent, dessa människor befinner sig nu växlande mellan tillfälligt arbete och lantbruk. Inför denna brist på proletärer vill vissa FSLN-ledare att revolutionens nya sociala subjekt ska vara de fattiga och de politiska subjekten ska vara medborgarna. Därmed skulle det socialistiska historiska subjektet återgå till vad som katolicismen och liberalismen står för.

Men trots den ideologiska osäkerheten fortsätter stora delar av de allt fattigare, framför allt i städerna, att sätta sitt hopp om social förändring till FSLN. För dem personifierar Ortega ett upprättande av revolutionens landvinningar som gratis hälsovård och utbildning. Själva har de inte förmågan att resa sig för att ta tillbaka det som nyliberalismen har berövat dem. De litar på sin Messias som via valurnorna ska ge dem ett bättre liv. Men 16 års väntan har fördunklat tron.

Pakten Ortega-Alemán förknippas med en uppdelning av makt. Men dess viktigaste resultat är demobiliseringen av de folkliga rörelser som före 1998 verkade tillsammans med partiet. Vi har nu uppnått vad Ortega beskriver som ”mognad” och Världsbanken kallar ”demokratisk regeringsförmåga”. Det vill säga att ge

upp för den nyliberala politiken i utbyte mot att få del av den politiska maktens småsmulor. Därigenom kunde Alemán sälja ut el, tele och många andra offentliga företag, privatisera undervisningen under benämningen "skol-autonomi", ta bort gratis hälsovård och återlämna tusentals hektar av den bästa jorden till somozister och andra gamla godsägare för att bara nämna några saker.

Nyliberalismen har haft en god draghjälp av den flora av religiösa sekter och spiritistiska rörelser som invaderat landet. Tiotusentals maktlösa nicaraguaner har resignerat flytt in i tron på att andeväsen och gudar styr våra liv, en skyddsmur mot de brutala levnadsförutsättningarna.

Bristen på arbete tvingar många att försörja sig på gatorna med att sälja saker eller med mer förnedrande sysselsättningar, många emigrerar. De som har lyckats få ett jobb måste acceptera bedrövliga arbetsförhållanden, miserabla löner och en ständig oro för att bli utsparkad vid minsta ifrågasättande. Tillverkningsindustrin domineras av frizonsfabriker, *maquilas*, med despotisk arbetsledning som många gånger ägnar sig åt systematiskt kränkning av de anställda. Majoriteten av arbetarna förhindras att delta i en facklig organisation, i några få fall har man tillkämpat sig rätten till fack och förhandlingar med bolaget. Fullständiga uppror har ibland förekommit i frizonerna.

Den massiva migrationen, främst till Costa Rica och Nordamerika, har också urvattnat kampviljan. Tiotusentals personer med kamp-erfarenhet, främst sandinister som ofta fått god utbildning har givit sig av till USA och i mindre utsträckning till Kanada. I utbyte har nästan alla somozister återvänt fastän många av dem har kvar affärsrörelser i USA. I Costa Rica arbetar de flesta nicaraguanerna inom jordbruket eller i huvudstaden som hantverkare, tjänstefolk, vakter eller i restaurangbranschen.

Man räknar med att en och en halv miljon nicaraguaner arbetar utomlands, deras arbete stärker utländska ekonomier, men de står också för den största biståndsinsatsen, summor som överstiger exportinkomsterna. Pengarna som de skickar hem kan försörja över 100 000 familjer.

Men det finns framgångar

För ett par år sedan organiserade jordlösa och hungrande familjer protestmarscher uppifrån bergstrakterna i Matagalpa och Jinotega till Managua med krav på jord, arbete och mat. De lyckades få regeringen till förhandlingsbordet och fick igenom flera av sina viktigaste krav. Fem ministrar fanns på plats vid en ceremoni i Sebaco i maj förra året då ett avtal undertecknades med representanter för lant-

arbetarnas organisationer. Ungefär 3 000 tunnland mark skulle överlämnas tillsammans med lastbilslaster mat och kläder och budgetposter på sju miljoner *cordobas* reserveras, tusentals beredskapsarbeten skulle också finansieras i familjernas hemtrakter.

Offren för bekämpningsmedlet Nemagon har under tre år genomfört protestockupationer i centrala Managua. De kräver regeringens stöd i den juridiska kampen mot de transnationella bolagen för skadestånd, läkarvård och hjälp till överlevnad.

I början på året genomförde lärarna en nationell strejk som inte bara resulterade i löneförhöjningar utan också stärkte lärarfacket ANDEN som varit utsatt för rena förföljelsen på 1990-talet när ledaren för den konservativa katolska sekten Opus Dei var utbildningsminister. Strejken genomfördes med perfekt organisation och nationell samordning och ANDEN lyckades också mobilisera tre lärarfack med liberal politisk färg.

Vi har tidigare nämnt Nätverket för konsumentförsvar som inte har uppnått sina främsta segrar genom den folkliga kampen utan genom att använda det juridiska systemet. Man har lyckats motverka privatiseringar och Nätverket har också förmått nationalförsamlingen att stoppa avgiftshöjningar.

Men vid en summering måste kvinno-

rörelsen stå för den i fråga om politisk medvetenhet mest betydelsefulla verksamheten. Man har inte bara sett till kortsiktiga sociala framgångar utan man kräver en förändring av det politiska systemet och vill upphäva de demokratiska beslut och effekter som är en följd av pakten mellan Ortega och Alemán. Jämställdhet och sexuella rättigheter kan inte uppnås, har ledningarna deklarerat, om inte demokratin som majoritetspartiernas ledare satt ur spel återupprättas. Genom att understryka detta krav kom man att ta över ett initiativ från de små regeringstroga partierna och företagare organisationerna och med sina egna fanor och banderoller den 16 juni samla 25 000 demonstranter i protest mot den politiska klassen.

Därmed understryker de att endast en självständig och politiskt medveten folkrörelse kan stoppa den politiska klassens egenmäktiga agerande. Nya organisationsformer måste driva fram de förändringar som krävs, motsättningar och konkurrens mellan ledare måste lösas. Oberoende av partipolitiken måste folkrörelsen ta upp kampen mot den ekonomiska makten och ta sig an de nationella problemen i insikt om att detta också är nödvändigt för att uppnå bestående lösningar på den egna gruppens kortsiktiga sociala problem.

Lasse Wallin

Källor: Envio juli 05, www.rebellion.org

Politiken inför valet 2006

President Enrique Bolaños har vägrat att acceptera parlamentets beslut om grundlagsreformer som ska förflytta statsmakt från presidenten till nationalförsamlingen. Han har sökt stöd utomlands för sitt agerande. För en grupp bistånds-länder har Sveriges ambassadör Eva Zetterberg varit ett ansikte som offentligt uttalat detta. Flera grannländer och de Amerikanska staternas organisation, OAS, har också ställt upp för Bolaños.

Men det avgörande har naturligtvis varit Bushregeringens kraftiga påtryckningar som intensifierades under ett besök av den hårdföre Robert Zoellick i början av oktober. Om Bolaños blir avsatt skulle viktigt bistånd dras in och Nicaragua skulle inte heller få vara med i CAFTA, som enligt Washingtons planer ska träda i kraft nästa år. Zoellick läxade upp PLC och sade att Alemán definitivt är utfrysad och att inte ens hans släktingar ska någonsin få visa till USA. Bushregeringen vill inte att nicaraganska folket nästa år väljer Ortega till president, man misstänker att han ska stärka relationerna med Venezuelala och Kuba. Däremot skulle supermakten gärna se ett tredje alternativ vid makten efter valen. Detta skulle i så

fall vara Eduardo Montealegre, kandidat för *Alianza Liberal Nicaragüense* (ALN).

Bolaños hade redan före besöket givit upp sin envisa vägran till samtal och förhandlingar med oppositionspartierna och träffat Ortega. Detta resulterade efter Zoellicks besök i att pakten upplöstes i med att en ramlag togs, denna skjuter upp grundlagsreformerna till 2007. PLC togs på sängen.

FSLN hade tillsammans med majoriteten av folkliga organisationer och jordbrukare riktat kraftig kritik mot CAFTA och blockerat ett beslut i nationalförsamlingen. Här öppnade partiet nu upp och CAFTA antogs den 10 oktober. Därmed är det bara Costa Rica som inte har antagit avtalstexten.

Managuas exborgmästare, den oberoende sandinisten Herty Lewites, utses till FSLN därför att han inte ville lägga ner sin presidentkandidatur när en kongress utsåg Ortega som partiets kandidat. Nu har han fått stöd av en ytterligare en grupp exkommandanter och FSLN-parlamentariker. Artikelförfattaren William Grigsby är med i grupperingen som kallar sig sandinistisk demokratisk vänster.

Lasse Wallin

Källor: Notifax, Prensa Latina